

3. Сайт Официальный информационный ресурс Премьер-Министра Республики Казахстан // <https://primeminister.kz/ru/news/kazahstan-zanjel-29-mesto-iz-60-stran-po-urovnyu-biznes-aktivnosti-globalnyj-otchet-gem>

4. Сайт Бюро национальной статистики Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан // <https://www.stat.gov.kz/>

Жаумитова А.К., 2 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.м.к., аға оқытушы Амиркулова М.Б.

АҚПАРАТТЫҚ КОМПЬЮТЕРЛІК ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ АУДИТТЕ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Қазіргі таңда аудиттің қарқынды дамуы байқалады, бұл тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйелерімен өзара әрекеттесу кезінде оның корпоративтік басқарудағы рөліне назар аударудың артуымен байланысты. Сыртқы және ішкі аудит-бұл кәсіпорын тиімділігінің негізгі элементтерінің бірі, қазіргі заманғы ғылыми менеджмент ұйымдарындағы проблемалардың себептерін зерттеу және тиісті шешімдер қабылдау үшін қажетті нақты және реттелген деректерді алатын маңызды құрал. Соңғы жылдары кәсіпорындар технологияның кеңейтілген нормативтік талаптарында жылдам өзгерістерге тап болды. Бұл өзгерістер аудитке әртүрлі бизнес-процестердің ашықтығын, басқарылуын және тиімділігін арттыруға елеулі үлес қосуға мүмкіндік берді.

Бүгінгі күні аудиторлық зерттеулердің көп бөлігі аудит процестерін автоматтандыруға бағытталған. Аудиттің үздіксіз қызметі бақылау аймағын кеңейте алады, ал аудиттің қашықтықтан жүргізілуі тапсырмаларды аудиторлар тобының арасында бөлуге, клиент пен маманның орналасқан жері бойынша мәселелерді шешуге мүмкіндік бере алады.

Қашықтықтағы аудитті қолдану-бұл қосымша көмек қана емес, сонымен қатар аудит жүргізу тәртібін қайта қарауға мүмкіндік беретін технологияларды пайдаланудың негізі болып табылады. Бұл әдісті қолданудың қосымша мотивтері: аудит сапасын арттыру, клиентпен байланыс уақытын ұлғайту, аудитті қамтуды кеңейту және іс-сапар шығындарын азайту болып табылады.

Аудитордың орналасқан жеріне байланысты іс жүзінде белсенді қолданылатын ақпараттарды жинаудың келесі әдістері келесідей болып бөлінеді. Олар 1-кестеде көрсетілген.

Кесте 1

Ақпарат жинау әдістері

Аудитор мен тексерілетін ұйымның өзара арақатынасы	Аудитордың орналасу орны	
	Өндірістік қорындарындағы Ұйымның қызметі	Қашықтықта
Адамдардың өзара арақатынасымен	<ul style="list-style-type: none"> • Сұхбат өткізу; • Тексеруге арналған сұрақтар тізімін құрастыру; • Өкілдік үлгілерді жүзеге асыру; • Тексеріліп отырған ұйымның құжаттарына анализ жүргізу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Интерактивті байланыс құралдары арқылы: • Сұхбаттар өткізу; • Тексеруге арналған сұрақтар тізімін құрастыру; • Тексеріліп отырған ұйымның құжаттарына анализ жүргізу.
Адамдардың арақатынасысыз	<ul style="list-style-type: none"> • Құжаттарға анализ жасау; • Орындалған жұмысты қадағалау, бақылау; • Тексеруге арналған сұрақтар тізімін толтыру; • Өкілдік үлгілерді жүзеге асыру. 	<ul style="list-style-type: none"> • Құжаттарға анализ жасау; • Әлеуметтік және құқықтық талаптарды ескере отырып, техникалық құралдардың көмегімен жұмыстың орындалуын бақылау.

Кестеге сәйкес қашықтықтағы аудит дегеніміз-аудиттің барысында ақпараттық компьютерлік технологияның көмегімен аудит шеңберінде іс-шаралар өткізу және тексерілетін объектіде аудитордың болмауына байланысты құжаттарды жинау. Сонымен қатар, аудитті

қашықтықтан жүргізу әдістері аудиттің толық көлемін де, белгілі бір бөлігінде шеше алады. Аудитті қашықтан жүргізудің әдістерін енгізу бірқатар артықшылықтар береді, олардың ішінде:

- қол жеткізу қиын немесе тіпті жабық нысандарға қол жеткізу.
- іс-сапар шығындарын азайту.
- аудитордың пайдалы уақытын арттыру, т.б.

Аудит кезінде ақпараттық компьютерлік технологияны қолдану мысалдары:

а) телеконференция, оның ішінде аудио, бейне және деректер алмасу құралдарының көмегімен кіріспе және қорытынды кеңестер;

б) құжаттама мен жазбалардың заңнамалық және нормативтік құжаттарға, сондай-ақ ұйымның нормативтік құжаттарына қашықтан қол жеткізу арқылы синхронды (нақты уақыт режимінде) немесе асинхронды (қажет болған жағдайда) сәйкестігіне аудит жүргізу;

в) бейне немесе аудио жазбалар арқылы ақпарат пен дәлелдемелерді жазу;

г) қашықтықтағы немесе ықтимал қауіпті жерлерге визуалды / аудио қол жетімділікті қамтамасыз ету.

Қашықтан аудит жүргізуге болатын құралдарға тоқтала кететін болсақ:

- Бейне және аудио конференциялар.
- Қашықтан қол жеткізу.
- VR жүйесі.

Аудиттің қашықтықтан жүргізілуінің әдеттегі аудитке қарағанда ең үлкен артықшылығы- уақыт пен шығындарды үнемдеу. Уақытты үнемдеу негізінен аудиторлардың бір орыннан екінші орынға ауыспауымен байланысты. Бірнеше күнге созылатын тексерулер үшін қонақүйде тұрудың қажеті жоқ. Шығындарды үнемдеу-бұл уақытты үнемдеудің нәтижесі. Жол жүру шығындары мен түнеу шығындары болмайды. Компанияның көлеміне байланысты бірнеше күнді бірге өткізуге болады. Тағы бір артықшылығы-икемді уақытты басқару. Қәдімгі аудиттік тексеріс бір немесе бірнеше күнде жүргізілсе, виртуалды аудитті басқаруды икемді етуге болады. Құжаттаманы қарау және басшылықпен, қызметкерлермен талқылау жүргізілуі ыңғайлана түседі. Жалпы, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар күннен-күнге дамуда, адамдардың жұмысын жеңілдетуде. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың аудитте қолданылуы өте тиімді әрі пайдалы. Қазіргі таңда ең бағалы дүние-уақыт болғандықтан, уақытты үнемдеуге көмегін тигізеді.

Әдебиеттер

1. Голышева Е.А. "Информационныетехнологии в аудите"
2. Кушнарёв А. "Проблемыавтоматизацииаудита" // Аудит сегодня. – 2007.
3. ru.wikipedia.org

Жумашева Ж.Б., магистрант 1 курс (Қазақ Ұлттық Аграрлық Зерттеу Университеті)
Ғылыми жетекшісі - PhD, қауым.профессор Бердимурат Н.

АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ ЖЕРЛЕРІН ЕСИЕЛЕУДІҢ ТҮСІНІГІ МЕН ДАМУЫ

Қазақстан Республикасының Жер кодексінің 12 бабының 7 тармағына сәйкес жер – Қазақстан Республикасының егемендігі белгіленетін шектегі аумақтық кеңістік, табиғи ресурс, жалпыға ортақ өндіріс құралы және кез келген еңбек процесінің аумақтық негізі ретінде қарастырылады [1]. Жерді бағалау үшін алдымен жердің түріне басты назар аударылады. Жер учаскесінің қасиеттеріне сүйене отырып, мүмкін болатын пайдалану нысандары да анықталады:

- Ауыл шаруашылық – олардың қатарына ауылшаруашылық өнімдерін өндіру үшін қолдануға болатын ең құнарлы аудандар кіреді;

- Орман – тығыз өсімдік жамылғысы бар алаңдар;

- Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар – бірегей экологиялық маңызы бар жерлер [2]. Жерді несиелеу мақсатында бағалау туралы көптеген мемлекеттердің өз тәжірибелері мен қателіктері бар. Солардың бірі Кеңес Одағының бұрынғы мүшесі Украина мемлекеті болып табылады. Украина мемлекетінде жүргізілген тәжірибелерге байланысты бірнеше қателіктер анықталынған. Ол туралы А. А. Сахно өзінің мақаласында Украинаның агроөнеркәсіптік кешенінің шаруашылық жүргізуші субъектілерінің қызметін несиелеу сатылатын өнім көлеміне дәуір арттыруға мүмкіндік беретіндігін, алайда сатудың шекті деңгейінің индикаторын қолдана отырып, табыстылық деңгейін тек динамика тұрғысынан ғана емес, сонымен қатар көптеген факторлардың әсерінен